26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7161 — 29 ՅՈՒԼԻՍ 1909 — ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 14 Août 1909 — 26me année — N. 7161

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Է. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ամ. Պոլսոյ համար տարեկան	90	Ղ.
» » վեցամսեայ	45	»
Պատուիրողներու համար տարեկան	105	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35	Fr.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درسعادت قاطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր ըէժիմը կամ ներկայիս կառավարութիւնը, որը որ կ'ուզէք, ի ձայն փողոյ և թմբկի և հեռեւաբար տակառահանգոյն բարձրագոչ և ունայն յայտարարութիւններ ըրաւ և դեռ կը համարձակի ալ ընել, ցեղերու, կրօնքներու, անհատներու հաւասարութեան մասին, արդարութեան միօրինակութեանը և անայթաք վերահսկողութիւնը հռչակելով։ Այլ եւս իմ ու քուկ չկայ կ'ըսէ. ամէնքն ալ հաւասար իրաւունքներ ու պարտականութիւններ ունին Հայրենիքին մէջ ու անոր հանդէպ. բայց կը թողու որ Հայերն իրենք հոգան իրենց Հիւանդասոցը, քանի որ զուտ ազգային հաստատութիւն մըն է, կը թողու որ հայ երկրագործը առանց սերմնցուի, առանց գութանի ու եզի, առանց նոյն իսկ ամենատարրական սուունդին ու պաշտպանութեանը մնայ, սպասելով որ հայ ազգը, կամ իշխանութիւնը իրեն հոգայ անոնց պէտքերը։ Բայց երբ ժամանակը գայ տասանորդի գանձման, տուրքերու հաւաքումին, գործի վրայ է ան իր բոլոր ուժովը, Արդարութեան և Հաւասարութեան իր բոլոր պահանջներովն ու սկզբունքներովը։

Ի՞նչ կը նշանակէ հալածել ամէն ապակեղծացման սկզբունք և արգիլել բառին իսկ գործածութիւնը, և ելլել մրս կողմէն ալ լքել Հայերը որ իրենք իրենց գլխուն ճարը նային, իրենց գեղացին, հիւանդը, որբը իրենց առանձին միջոցներովը հոգան։

SIC VOS NON VOBIS! Մենք աշխատեցանք, կռուեցանք, մեռանք միւսներ որ տապալեցաւ բռնապետութիւնը. ու այսօր իրենք, միա՛յն իրենք կ'ուզեն վայելել արդիւնքը, այդ անօրինակ զոհողութիւններու անգնահատելի արդիւնքը։

Պեմ պեմիտիվ չայերը, եղեր կեօրսիւն խայլերը։ Աստուած իս, դեռ մնաց թուրքերէն առած մը զոր իրենց իսկ արարքներով չհաստատէին։ Խարեալ, մնաց գուշակութիւն մը զոր ըրած չըլլամ տասերկու ամիսներէ ի վեր և ատոնք մի առ մի չհաստատուէին։ Առնենք, այսօր ալ, օրբնակի համար Տիգրանակերտէն եկած լուրը, թէ ի՞նչպէս տեղւոյն զինուորական վարժարանը քրիստոնեայ աշակերտները դալիս հաղ կրցած են հոգնին ազատելով պրծիլ, հաղար անգամ զղջալով հոն ծագ կոլած ըլլալնուն։ Ապէ առաջ երկու անգամ արդէն մասնաւորապէս ուշադրութիւն հրաւիրած էինք մեր ղօրքերու քաշելիքներուն վրայ. եթէ ընթերցողը մոռցած է արդէն, թող նեղութիւնն առնէ թղթատելու Արեւելքի մեր յօդուածներու վերջիններէն մէկ քանին։

Ազգ. վարչութիւնը այլ եւս պարտաւոր է պատել իր յօնքերը, ներկայանալ կառավարութեան և բացէ ի բաց հարցնել անոր դիտաւորութիւնը մեր ճակատագրին հանդէպ, թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզեն. պէտք է մեզի ըսեն թէ ի՞նչ ըէժիմ տակ կ'ապրի Հայը. հի՞ն թէ նոր. և ի՞նչ է վերջապէս տարբերութիւնը այդ երկուքին մեզի վերաբերմամբ, և ի՞նչ է մեր մեղքը որ այսքան ապաշխարանքներու կ'ենթարկեն մեզ։

Անցեալ օր երեսփոխան մը կը գանդատէր քրիստոնեայ երեսփոխաններու շատախօսութեան դէմ, միւնոյն ատեն ըսելով թէ ինք Սօպրանիյէի մէջ մէկ անգամ խօսք առնել յաջողած է։ Ցարգելի երեսփոխանը թոյլ կուտայ, մեզի եթէ իրեն բացատրութիւն մը տանք.— Վասն զի Սօպրանիէն տեղի չէ տուած անհաւասարասէր և աչառու վճիռներով ոչ-քրիստոնեայ ցեղերուն արտունչին կամ դիտողութիւններուն, յետոյ, մինչեւ այսօր, տարին կը մօտենայ արդէն, տեսնուեցա՞ւ օսմ. Խորհրդարանին մէջ քրիստոնեայ երեսփոխան մը որ առիթ տուած ըլլար բողոքի. միթէ անոնք բացարձակապէս Արդարութեան և Հաւասարութեան անունով չխօսեցա՞ն միշտ, և միթէ անոնք չպաշտպանեցի՞ն միշտ ամէն օսմանցիի իրաւունք, ստիպուելով բողոքել մերթ ընդ մերթ ալ ճիկոյ (չօվէն) սկզբունքներու, անարդար առաջարկութիւններու դէմ։ Ահա թէ ինչո՞ւ ոչ-իսլամ երեսփոխանները կը խօսին և պիտի խօսին միշտ։

Աստուած մի՛ արասցէ։ Նորէն սեւ նախազգացումներ կ'ահաբեկեն զիս. այս Ա. շրջանի աւարտելուն, երբ նոր ընտրութիւնները կատարուիլ սկսին, արդեօք պիտի դատապարտուի՞նք փնտռելու այս օրերն ալ, ուր գոնէ քանի մը տասնեակ ոչ-իսլամներ ձայն ունին, թէպէտեւ փորձուինք միշտ հարցնել, մանաւանդ մենք Հայերս, ո՞րն է յոռեգոյն ժամանակը մեզի համար 1908 յուլիս 11էն առա՞ջ թէ անկէց ի վեր։

Սերասկիա Փոքր Ասիոյ սիրտն է, և այդ սիրտը հիւանդ է. ցորենը 350 ղրշ. է եղեր. քաբլիթալիսդները գորգի աշխատանոցներ բացեր են և ահագին բազմութեամբ կիներու և երեխաներու գործ կը հայթայթեն. ի՞նչ խոշոր բառեր որ առջի բերան մարդասիրական կը հնչեն։ Այդ անուշիկ քաղաքը սակայն ճշմարիտ դժոխք մը դարձուցեր են անկարող կառավարիչ մը և քաբլիթալիսդներ։ Անգլ. հանդէսի մը մէջ ամիսներ առաջ կարդացած էի թէ ի՛նչպէս անսիրտ, արիւն ծծող հրեաները կ'աշխատացնեն 3-4 տարեկան աղջիկներն իսկ, տասերկու ժամ և առանց վարձքի 1-2-3 ամիս, յետոյ օրական 10 փարա վարձք կուտան... ու ցորենին քառը (քիլէն) 350 ղրշ. է...։

Կը լսէ՞ք այդ անգթութիւնը ի՞նչ ասոնցմէ առաջ գացեր և աչքառու եղեր է որ անգլ. հանդէսներն իսկ կը խօսին, կը ցաւին, կը բողոքեն. Փրօշակի վերջին թիւը մասնաւոր յօդուած մը կը նուիրէր նոյն ինդրոյն։

Ու անդին, Երեսփ. ժողովը կ'արգիլէ գործաւորական միութիւնները!!։

Հովը կը փչէ իր առկէւէն քշել տանելով ամէն թոթեւ, անզօր առարկայ, զանսնք ցիրուցան նետելով. բայց այդ հովը չպիտի կրնար քարուքանդ ընել առանց որ ինքն ալ չանցներ, չերթար, չկորսուէր...։

Սամ. Երեսփ. պատուիրակութեան յարգելի անդամներուն պարաք կը համարենք յիշեցնել Լորա Ֆիրզէնի պատուէրը.—«Կառավարութիւնը ժողովրդեան համար, և ոչ թէ ժողովուրդը կառավարութեան»։

Եւ, Տիլլի Նիւզի հետ կը կրկնենք թէ պէտք է բոլորովին չնչել ցեղ. խարութիւնները, գործաւորի և գործադուլիրաւունքը հզօրապէս արտօնել և պաշտպանել. մասուլի իսկական ազատութիւն. և անկէ ետք միայն համարձակիլ ինքզինքը Սահմանադրական հռչակել ու մեծ տէրութեան մը արտաքսովը պարծիլ։

Աստուած, Աստուած իմ, աս ո՞րչափ դժուար է եղեր հասկցնելը թէ աւելի դիւրին է շիտակ գործ տեսնել քան ծռամտութիւն. եթէ հրւսնը շիտակ չը կանգնէ սիւնը՝ կը ստիպուի քառասուն կողմէ նեցուկ տալ. ճամբաներուն շիտակն է ապահովագոյնը, խոտորը՝ վտանգալից. մարդերուն շիտակն է օգտակարը, փընտռուածը, պաշտելին։

Յօդուածս վերջացնելէ առաջ անգամ մըն ալ կը համարձակինք կրկնել.— եթէ դանլիճի մէջ փոփոխութիւններ կատարուին ու մեր վիճակը բարւոքի, լաւ և բարի. ապա թէ ոչ՝ ալ ժամանակն անցած է բողոքներ մատուցանելու կամ աղերսներ ներկայացնելով քահանի առարկայ դառնալու։ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵԼ, վճիռ ու վճռական պատասխան մը ստանալու պայմանով միայն։ Ահա մեր ընելիքը պաշտօնապէս։ Բաւական է որքան խաղացին մեր ու մեր ճակատագրին հետ։

Անգլիա — ԽՈՍՐՈՎ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՎԱՆ, 15 Յուլիս

Վարժարաններու վերաբացման ժամանակը կը մօտենայ։ Նախորդ դպրոցական տարեշրջանը փակուեցաւ անխաղաղ կերպով, դասադուլով և կը վախցուի որ անոր հետեւանքները ադդեն նաև վերաբացման շրջանի վրայ։

Դասադուլերու պատճառը եղաւ Սանդիստեան վարժարանի տեսչի մը անհամարարքը։ Այս տեսուչը, որ աւելի առեւտրական ըլլալու յարմարութիւն ունի քան տեսուչ, և գոհ ենք որ վերջապէս իր բուն ասպարէզը պիտի ընդդրկէ, թէև ցաւալի պիտի ըլլայ իր վիճակը, եթէ նոյն նեղսրտութիւնը ցոյց տայ իր յաճախորդներուն, ինչ որ ցոյց կուտար աշակերտուհիներուն, մայիս 1ին տարբուած գործաւորական տօնին Սանդուխտեանի աշակերտուհիներն ալ կ'ուզէ մասնակից ընել, ուստի զանոնքնոյն օր Կարմրաւորի վանքը կ'ընդունի։ Հոն աշակերտուհիները կը փափագին մայիսը ըմբոշխնել քան գործաւորական եռուզեռին մէջ մնալ, որմէ բան մը չեն հասկնար անշուշտ. ուստի անոնցմէ քանիները դէպի մօտակայ բարձրութիւններ վերելք կ'ընեն, ծաղիկներ հաւաքելու համար։ Հոն վճիտ աղբիւրի մը եզերք թէյի կը հրաւիրուին կեդր. վարժարանի աշակերտներու կողմէն, որոնց մէջ կային աշակերտուհիներէն ոմանց եղբայրներ ու մօտիկ ազգականներ, ինչպէս նաև իրենց ուսուցիչները։ Վերադարձի առեն ալ աշակերտուհիները կը փափաքին փոխադարձ թէյի հրաւիրել նոյն աշակերտները. տեսուչը կ'ընդդիմանայ, վերադարձի ժամը մօտցած ըլլալը առարկելով. աշակերտուհիները ուսուցիչներէն մէկուն հետ կը մնան, բայց ժամանակը ուշ ըլլալնուն քիչ յետոյ անոնք ալ կը վերադառնան և ճամբան միւս աշակերտուհիներուն և տեսչին կը հասնին։

Ահա այս անմեղ իրադարձութիւններէն խռոված՝ տեսուչը ինքս կ'ընէ և միւս օրը դասի չերթար նոյն «ըմբոստ» աշակերտուհիներուն։ Այս դասադուլը կը շարունակէ 15 օր. ուսուցչական ժողովը կ'իմանայ ասիկա, բայց կարուկ անօրինութիւն մը չըներ, իսկ հոգաբարձութեան իմաց չարուիր։

Ուսանողական միութիւնը, որ կազմուած է աշակերտական շահերը պաշտպանելու ընդդէմ ուսուցչական քմահաճոյքներու, իմանալով այս դասադուլը, գրաւորապէս հարցում կ'ընէ տեսչին, բայց ան ո՛չ միայն չի պատասխաներ, այլ նաև կ'արհամարհէ և կը հայհոյէ, ըսելով թէ՝ ես ուսանող. միութիւն չեմ ճանչնար. անոնք ի՞նչ լակոտներ են. ու այն վիրաւորիչ խօսքերուն համար քանի մը օր յետոյ փառաւոր ափոց մը կ'ուտէ «դժոխային տասնեակ»է մը։

Կը դատապարտենք աշակերտներուն այս արարքը. բողոքի աւելի պաշտաճ միջոցներ չէին պակսեր և մանաւանդ չէր արժեր նոյն տեսչի գոհար դասերը ընդհատուելուն համար այս վէճը առաջ բերել. աշակերտուհիները ինքնա մը չեն ըներ անշուշտ այդ դասերէն զրկուելով. բայց ահա երբար կ'անցնին կեդր. վարժարանի ուսուցիչները, իբրեւ թէ դպրոցական կարեւոր շահերը վտանգուած կ'ըլլային և յաջորդ օրը վարժարանը փակելով, խնամակալութեան հետ ժողով կը գումարեն ապագայ դիրքերնին որոշելու համար։ Պատասխանատուութեան կը կոչեն ծեծող աշակերտները, բայց անոնք կը մերժեն պատասխանել. ուստի կ'որոշուի արձակել հինգ աշակերտները։ Միւս օր արդէն դասադուլը սկսած էր, կեդր. վարժարանը բոլորովին կը փակուի, իսկ Երէմեան ու Սանդիստեան վարժարաններէն քանի մը տասնեակ աշակերտներ կը հեռաբերեն անոնց։ Այս դասադուլը տեւեց 15 օր և ապա վրայ հասնելով արձակուրդը, վարժարանները արդէն փակուեցան։

Դպրոցական վարչութիւններ և առհասարակ ծնողք կը գանգատին ժամանակէ մը ի վեր աշակերտաց մէջ տեսնուած ըմբոստ ոգիէն և զայդ կը վերագրեն քանի մը ուսուցիչներու կողմէ այդ ուղղութեամբ անոնց տրուած դաստիարակութեան և տեղական թերթերու մէջ նոյն ուղղութեամբ գրուածներու ընթերցումներուն։ Անշուշտ ժողովրդական այս դատումը ունի իր հիմը. բայց այնու ամենայնիւ զերծ չէ չափազանցութենէ և սխալներէ, որոնք երբեմն կը հանին նոյն իսկ ամբոխային տրամաբանութիւններու։ Օրինակ ամբոխը արամադրուած է յոռի նշանակութեամբ ըմբռնելու ուսանողի և ուսանողուհիի միջեւ ո և է անմեղ յարաբերութիւն, ուսանողական միութիւններ կազմելու և պահանջ դնելու իրաւունքը կը մերժէ և ամէն մէկ խիղճս արարքը ըմբոստացումի նշանակութեամբ կ'ըմբռնէ։ Ցաւալի է որ այս ամբոխային տրամաբանութիւնը կ'առաջնորդուի մեր կարգ մը ուսուցիչներէն, որոնք տարիներէ ի վեր մանուկներու հետ ապրելուն հակառակ, չեն հասկնար անոնց հոգեբանութիւնը, և շատ անգամներ իրենք աւելի խոշոր տղաքներ ըլլալու ապացոյցներ կուտան։ Սանդիստեան վարժարանի տեսչի վարմունքը մէկն է ըսածիս ապացոյցներէն։ Այդ ուսուցիչներու մեծ մասը չեն ընցածը և կը կարծենք թէ ինք ալ շահաւոր պիտի ըլլայ։ Ո՞վ կարգիլէ և կամ ո՞վ արգիլեց Անգլիոյ հետ մեր յարաբերութեանց աւելի սերտ ըլլալը։ Մեր կողմէ յայտնուած այն զգացումը թէ Անգլիա ամէն ուղղութեամբ մեր համբան գոցեց շատ մը սերունդներու տեւողութեանը միջոցին։ Անգլիոյ կողմէն ալ ձրի երկիւղներ Հնդկաստանի կայսրութեան համար։ Բոլորովին արտառոց է այն գաղափարը թէ երբեք միաքերնուս անցուցած ըլլանք Հնդկաստանը կառավարել։ Մեր պատմական հարցն է ամրապնդում և ոչ թէ տարածում։ Անգլիոյ կողմէ մեզ համար ըլլալիք ամենէն օգտակար գործն է մեր դրամագլուխները հայթայթել երկաթուղիներու շինութեան համար, ինչ որ անհրաժեշտ է Ռուսիոյ բնական հարստութեանց բարգաւաճմանը մասին։ Երկաթուղիներու պէտք ունինք անդրսիպերիականի և անդրկասպեանի մինչեւ տարածուող երկիրներուն հարստութիւնները շահագործելու համար։ Անգլիական դրամագլուխներուն Ռուսիա մանելուն մինչեւ հիմա արգելք եղած բանը այն է որ անգլիական հրապարակը կառավարութենէն երաշխաւորութիւններ կ'ուզէ՝ նոր ձեռնարկներու պարտաթուղթերը շրջաբերութեան հանելու համար, բայց ես, իբր ելմտական նախարար, արտօնելէ առաջ այդ կարգի պարտաթուղթեր, կ'ուզեմ ապահով ըլլալ թէ դրամագլուխի բաժինները ամբողջովին վճարուած են։ Պէտք է յուսալ թէ այդ դժուարութիւնը պիտի անհետանայ. երբ երկու ժողովուրդները աւելի լաւ ճանչնան իրենց փոխադարձ մէթոտները և աղբիւրները։» Պ. Քոքովցէվ, խօսքը աւարտելով, գանգատեցաւ թէ Անգլիացիները գործի մէջ շատ ծանր որոշում կուտան։

ԶԻՆ ԵՒ ՃՈՒՐՈՆ.— Ճարոն պաշտօնապէս ծանոյց տէրութեանց թէ պէտք է խլոյն ձեռնարկել Անթունկ-Մուքտէնի երկաթուղիին վերաշինութեան՝ առանց Զինու հաւանութեանը, վասն զի այդ առթիւ Զինու հետ կատարուած բանակցութիւնները չեն յաջողած և Բէքինի կառավարութիւնը խնդիր յարուցած է երկաթուղիի շրջականերու ոստիկանութեան և երկաթուղիներու պահպանութեան մասին, անոնցմէկնումին առթիւ։ Ճարոնի պահանջումները հիմնուած են 1905 դեկտ. 22ի Բէքինի յաւելուածական համաձայնութեան Սրդ յօդուածին վրայ, ուր ըսուած է.—«Զին կը ճանչնայ թէ Ճարոն իրաւունք ունի բարւոքելու Անթունկ-Մուքտէնի երկաթուղին, այնպէս որ այդ գիծը կարենայ փոխադրել բոլոր ազգերու առեւտրական ձեռարուեստի ապրանքները։» Զին կ'ըսէ թէ այդ յօդուածը վերաշինութեան իրաւունք չենթադրեր։ Զին նաեւ կ'ըսէ թէ Ճարոն իրաւունք չունի պահպաններ ունենալու Անթունկ-Մուքտէնի երկաթուղիին ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար։ Այդ նեղ գիծով երկաթուղին, ինչպէս կը յիշուի, Մանչուրիոյ պատերազմին ատեն շինուեցաւ՝ ռազմագիտական տեսակէտով և փոքր կառախումբերու երթեւեկին համար։ Հիմա Ճարոն կ'ուզէ զայն վերաշինել և կամ նոր երկաթուղի մը շինել՝ սովորական լայնութեամբ, որու վրայ պիտի կրնայ բանեցնել Բորէայի մէջ գործածած վագոնները եւ այլն։ Զինացիները կը վախնան թէ մի՛ գուցէ նոր երկաթուղին զիրենք զրկէ հիմակուան շահերէն։ Մինչդեռ Զինացիները կը գանգատին թէ Ճարոն չի գործադրեր աֆիրոնի մշակութիւնը արգելող օրէնքը հիւսիսային Մանչուրիոյ երկաթուղիին անցած տեղերը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՑ մաքսային նոր սակացոյցին հրատարակութիւնը, զոր երէկ ծանուցինք, կը դադրեցնէ առեւտրական համաձայնութիւնները օտար երկիրներու հետ։ Ուայինկդընի արտաքին գործոց պաշտօնարանը այդ պարագան զեկոյց չհանգրգռող տէրութեանց ներկայացուցիչներուն։ Ֆրանսայի ու Զուիցերիոյ պայմանագրութիւնը կ'աւարտի 1909 ապրիլ 30էն սկսեալ։ Անգլիոյ ու Գերմանիոյ ալ հիմակուընէ՝ մինչեւ վեց ամիս, իսկ Սպանիոյ, Իտալիոյ ու Հոլանտայի համար մէկ տարի։ Քանի չափ խոշոր շոգենաւեր, ապրանքներով լեցուն, փոթով Նիւ-Եորք ժամանեցին մաքսային նոր սակացոյցին տրամադրութիւններէն ազատելու համար, սակայն ուշ մնացած էին։ Ներածողները այդ պատճառով յիսուն

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.— Վիլհէլմ Բ. Պրունսպիթէլ պիտի երթայ դիմաւորելու Նիքոլա Բ.ը։ Երկու վեհապետները միասին պիտի անցնին Ռիգի ջրանցքը, ուր հաւաքուած է բաց ծովի գերմանական նաւատորմը։ Նորs Տոյչէ Ալկեմայնէ Զայդունկ, երկու կայսրերուն տեսակցութեանը վրայ խօսելով կ'ըսէ.— «Երկու դրացի կայսրութիւնները իրարու միացնող բարեկամական զգացումները այս նոր տեսակցութեան մէջ կը գտնեն մեծ արժէք ունեցող արտայայտութիւն մը։ Գերմանիոյ ու Ռուսիոյ կայսրերուն այս նոր հանդիպումը, անձնական ու մտերմական հանգամանք մը պահելով հանդերձ, կ'աւելնայ Շէրպուռի և Ֆրուիսի մէջ կատարուած արտայայտութեանց վրայ՝ ամրապնդելու խաղաղութիւնը և եւրոպական Պետութիւններէ կազմուած ընտանիքին անդամներուն միջեւ բարեկամութիւնը։»

Պ. ՔՈՔՈՎՑԷՎԻ ԵԱՐՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Ռուսիոյ ելմտական նախարար Պ. Քոքովցէվ սա յայտարարութիւնը ըրաւ Սպանիարդի Բեղերսպուրգի թղթակցին.— «Սխալ մըն է ենթադրելը թէ Անգլիոյ մօտենալով ուրիշ երկիրներու համար թշնամական զգացումէ մը մղուած ըլլանք։ Ճշմարտութիւնը այն է որ Անգլիա կրնայ տալ մեր պէտք ու-

հազար անգլիական ոսկի կորսնցուցին։ Ամերիկան մաքսատնց երեք օրուան հասոյթները, նոր սակացոյցին կիրառուելէն առաջ, 600,000 անգլիական ոսկին անցան։ Ամերիկուհիները կը գանգատին նոր սակացոյցէ, փան զի արդուզարդի և նորաձեւութեանց վաճառատունները հարիւրին 15էն 40 պիսի աւելցնեն իրենց գիները։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.— Հնդիկ ազգայնական մը՝ Պ. Պանէրեի, որ Լոնտոնի մէջ մամուլի համաժողովին ներկայ գտնուած էր ու կը վերադառնար, մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Պոմպէյի մէջ։ Երբ նոյն քաղաքը ժամանեց, ազգայնականները կառքին ձիերը հանելով կառքը իրենք տարին մինչեւ օթէլ։ Հոն Պ. Պանէրեի բանախօսութիւն մը ըրաւ, հրաւիրելով ունկնդիրները՝ իրենց պարտականութիւնը կատարել, արդարութեան ճամբուն հետեւիլ, աստուածային զօրութենէն վախնալ և մարդոցմէ երկիւղ չունենալ։ Առենարանը յարեց.— «Մեր երկիրը քիչ առենէն պիտի ազատի։»

ՍՊԱՆԻԱ. ԵՒ ՄԱՐՈՒՐ.— Անցեալ ուրբաթ օր սպանիական փոխադրախօսք մը, որ Մէլիլայի մէջ յառաջապահ դիրքերուն պաշար կը տանէր, հրացանաձգութեան մը ենթարկուեցաւ։ Ռիֆցիները նոյն իսկ յարձակեցան այդ դիրքերուն վրայ։ Սպանիացիներէն երեք հոգի վիրաւորուեցան։ Սպանիացիները ռմբակոծեցին Նատորի դաշտը, ուր Ռիֆցի հեծեալներ տեսնուած էին։ Ալհուսէմասի ջուրերուն մէջ նաւակ մը բռնուեր է, որուն մէջ կային Ռիֆցիներ։ Սպանիական Սեվիլլա շոգենաւը, բուռն հրացանգութեան մը հետեւանքով, չէ կրցեր ուտելիք, ջուր և ռազմամթերք ցամաք հանել։ Մարակոցները ռմբակոծեր են Ռիֆցիները, բայց օգուտ մը չէ ունեցեր։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

129րդ նիստ, 28 յուլիս 1909

Երեսփ. Ժողովին երէկուան նիստը սկսաւ ժամ 2ին Ահմէտ Բիւզ պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը, ձեռք առնուեցաւ Տէֆթէրխանէի ելմտացոյցը, որուն ընդհանուր գումարն է 11,031,000 ղրուշ։ Խօսք առաւ Ալի Ճէնանի պէյ և ըսաւ թէ կառավարութեան կողմէ պատրաստուած այդ ելմտացոյցին մէջ ժողովրդեան պէտքերը նկատողութեան առնուած չեն, թէ նախորդ շրջանին մէջ օսմ. ժողովուրդը ոչխարի մը պէս կը կթուէր և թէ Կ. Պոլսոյ ու գաւառներու Տէֆթէրխանէի պաշտօնեաներու ամսաթոշակներուն միջեւ հաւասարութիւն չկայ։ Մայրաքաղաքին պաշտօնեաները բարձր ամսաթոշակներ կը ստանան, մինչդեռ աղքատ երկրագործները, որոնք իրենց իրաւունքները չեն կրնար պաշտպանել, 2-300 ղրուշ թոշակ ստացող Թարսի քարտուղարի մը տրամադրութեանը տակ կը գտնուին։ Փոքր խեղաթիւրում մը բաւական է երկրագործի մը իրաւունքը բռնաբարելու։ Ճէնանի պէյ յարեց թէ քարտուղար մը, որ օրական «Փէրաղ»ի 50-60 գործողութիւն կը կատարէ, 250 ղրուշ ամսաթոշակով ի՞նչպէս կրնայ ապրիլ։ Տէֆթէրխանէի վերատեսուչ Մահմուտ Լուսա էֆ. յայտարարեց թէ կատարելապէս համակարծիք է այդ ըսուածներուն և թէ ելմտացոյցը երբ ներէ, այդ կէսը նկատողութեան պիտի առնուի։ Վերատեսուչը յարեց թէ Կ. Պոլսոյ պաշտօնեաներուն վիճակը օխալ կը բացատրուի, երբ կ'ըսուի որ շատ ամսաթոշակ կը ստանան և քիչ գործ կը տեսնեն։ Հիմակուան պաշտօնեաներուն մեծ մասը վաթսուն ղրուշ ամսաթոշակ կը ստանայ, որով յաւելումներ եղած են։ Վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ թէ թղթակցութեանց գիւանը տարեկան հազար երկու հարիւր գործ կը հանէ։ Տեղեկաբեր Էմրուլլահ էֆ. ըսաւ թէ Տէֆթէրխանէի կեդրոնական վարչութեան ամսաթոշակներուն և ծախքերուն յատկացուած գումարը 4,719,600 ղրուշէն 3,211,200ի զեղչուած է. իսկ գաւառներունը՝ 73,922,045, որով յաւելում կրած է։ Բիզա փաշա ըսաւ թէ նօտարները (մաւդավէլաղ մուհարրիրի) այդ գործը կրնան տեսնել, որով կէս առ կէս խնայողութիւն մը ձեռք պիտի բերուի։ Բիզա փաշա յարեց որ ուրիշը եթէ չի կրնար ընել, ինք պատրաստ է ընելու։ Իսմայիլ փաշա ալ ըսաւ.—«Փաշա, յառաջիկայ տարի պարտքերնիս ըլլայ. ձեզի վերատեսուչ կ'ընտրենք Տէֆթէրխանէի համար. ինչպէս։» Յետոյ այդ ելմտացոյցին յօդուածները զատ զատ նկատողութեան առնուեցան։ Վիճաբանութիւն կատարուելէ ետքը, որոշուեցաւ գաւառներու պաշտօնեաներէն 200 ղրուշ ամսաթոշակ ստացողներուն այս տարուան համար յիսունական ղրուշ աւելցնել։ Տէֆթէրխանէի ելմտացոյցին ամբողջութիւնը քուէի դնելով ընդունուեցաւ։ Յետոյ վիճաբանութեան ենթարկուեցաւ կրթական նախարարութեան ելմտացոյցը, որուն ընդհանուր գումարն է 57,804,151 ղրուշ։ Տեղեկաբեր Էմրուլլահ էֆ. ըսաւ թէ նախորդ շրջանին մէջ բրոնակալութեան աւազակներուն յոռի արարքները ծածկելու համար, հանրային կրթութիւնը բնաջինջ ընելու կ'աշխատէին, մինչդեռ սահմանադրական շրջանին մէջ առաջին մտածուելիք բանն է հանրային կրթութիւնը։ Կրթական ելմտացոյցին վրայ առ այժմ նոր յաւելում մը ընել անկարելի է։ Կրթական նախարար Նաիլ պէյ ըսաւ թէ այս տարի 13 միլիոն ղրուշ աւելցած է ելմտացոյցին վրայ՝ ամենքն ալ գաւառներուն համար՝ այսինքն չորս միլիոնը՝ նահանգներու Իտատիէ վարժարաններուն, մէկ միլիոնը՝ Բիւշտիէ, մէկ միլիոնը՝ վարժապետանոցին, վեց միլիոնը՝ նախնական վարժարաններուն և մէկ միլիոնն ալ իրաւագիտական վարժարաններուն։ Այս տարի ընդ ամէնը նախնական 1600 վարժարաններ պիտի հաստատուին. առանց վայրերուն որոշումը յանձնուած է կուսակալներուն։ Կրթական տուրքն ալ ամբողջովին իր նպատակին կը գործածուի և թէ ատոր վրայ յաւելումներ ալ եղած են։ Գասթէմունիի երեսփոխան Շիւքրի էֆ. և Կիւմիւլճինէի երեսփոխան Իսմայիլ պէյ կրթական ելմտացոյցին դէմ խօսեցան, ըսելով որ մինչեւ հիմա Կ. Պոլսոյ կարեւորութիւն տրուելով գաւառներու վրայ չէ խորհուած, որով գաւառներու վարկը անպատճառ պէտք է աւելցնել։ Էմրուլլահ էֆ. բացատրելով մայրաքաղաքին և գաւառներուն միջեւ գտնուած տարբերութիւնը, ըսաւ թէ եղած դիտողութիւնները արդարացի չեն։ Կրթական նախարարը ըսաւ թէ գաւառներու համար յաւելումներ եղած են, ինչպէս ծանուցուած է։

Ժամ 5.20ին ատենաթը փակուելով, մէկ ժամ ետքը նորէն բացուեցաւ և կրթական ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ։ Երեսփոխաններէ ոմանք նորէն քննադատեցին ելմտացոյցը։ Նախարարը ըսաւ թէ 57 միլիոնէն 9 միլիոնը Կ. Պոլսոյ կը վերաբերի, 34 միլիոնը՝ նահանգներուն և 4 միլիոնն ալ ծախքերու։ Թեր ու դէմ բաւական խօսուելէ ետքը, կատարուած վիճաբանութիւնները բաւական նկատուեցան և ձեռնարկուեցաւ յօդուածներուն զատ զատ քննութեանը։ Իսմայիլ Մահիր էֆ. ըսաւ.— «Ժողովը եթէ այս ելմտացոյցը վաւերացնէ, բռնապետութեան ժամանակին բոլոր յոռի գործերը վաւերացուցած կ'ըլլայ։ Աւասիկ ես կ'երթամ։» Իսմայիլ Մահիր էֆ. ձեռքը գտնուած ելմտացոյցը գետին նետեց և դուրս ելաւ։ Այդ միջոցին Հայտար պէյ ըսաւ.— «Ամա՛ն, ամա՛ն, Իսմայիլ էֆ. մ'երթար»։ Մէկ քանի երեսփոխաններ պահանջեցին ջնջել կրթական նախարարութեան Խորհուրդը, բայց տեղեկաբեր Էմրուլլահ էֆ. ըսաւ թէ անոր գոյութիւնը անհրաժեշտ է։ Իսմայիլ Հագգը պէյ առաջարկեց նոյն Խորհուրդին անդամներուն և նախարարութեան դիւանապետներուն ամսաթոշակները զեղչել՝ նախնական վարժարաններ հաստատելու համար։ Էմրուլլահ էֆ. պատասխանեց թէ Խորհուրդին անդամները երեսուն տարիէ ի վեր կը ծառայեն, որով 2000 ղրուշ ամսաթոշակի իրաւունք ունին։ Զոհրապ էֆ. պաշտպանեց Խորհուրդը և դիւանապետները և դէմ խօսեցաւ Բիզա փաշայի այն առաջարկութեան թէ նահանգներու մէջ տեղական իշխանութեանց յանձնուի երթական գործը։ Էմրուլլահ էֆ. պատասխանեց թէ Բիզա փաշա եթէ կրթական կազմակերպութեան տեղեակ ըլլար, այդ տեսակ բան մը պիտի չըսէր։ Զոհրապ էֆ. խօսքը շարունակելով խնդիրը շատ լաւ պարզեց և ծաւալուեցաւ։ Բիզա փաշայի առաջարկութիւնը մերժուելով բարկացաւ և խօսքը Էմրուլլահ էֆ.ի ուղղելով ըսաւ.—«Դուք երբ դպրոցական գրասեղաններու վրայ կը գտնուիք, ես կրթական բարձրագոյն Խորհուրդին նախագահն էի։ Կը ցաւիմ որ բոլոր առաջարկութիւններս առանց նկատողութեան առնելու կը մերժուին։» Էմրուլլահ էֆ. ցոյց տուաւ կրթական տնօրէնութեան անհրաժեշտ պէտքը, որոնք պարտաւոր են հսկել վարժարաններու մէջ ուսուցմանց միաձեւ ըլլալուն վրայ։ Թօքատի երեսփոխան Իսմայիլ փաշա ըսաւ.—«Հոճա Բէրիմ էֆ. զոր «Անգլիացի Բէրիմ» կը կոչէին և Հոճա Թահսին էֆ. զոր «մոնսիէօ Թահսին» կը յորջորջէին, Եւրոպայի մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարած ըլլալով, հանրային կրթութիւնը բարենորոգեցին...»։ Ժողովականները սկսան գրասեղաններուն կափարիչները զարնել։ Իսմայիլ փաշա կը շարունակէր խօսքը, բայց աղմուկին մէջ ձայնը չէր լսուեր։ Վերջապէս «Հասկցող չկայ» ըսելով բեմէն վար իջաւ։ Ժողովը ընդունեց չորս միլիոն ղրուշի յաւելում մը գաւառային վարժարաններու համար և մէկ միլիոն ղրուշի վարկ՝ Եւրոպա ղրկուելիք ուսանողներուն համար։ Վերջապէս կրթական ելմտացոյցին ամբողջութիւնը ընդունուեցաւ։ Ժամը 8½ին ատենաթը փակուեցաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Աթէնքէն եկեղեցական թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ.— «Օսմ. ծանուցագրին համար Յունաստանի պատասխանը իրիկունը յանձնուեցաւ օսմ. դեսպան Նապի պէյի։ Հելլէն կառավարութիւնը, այդ պատասխանին մէջ, կը բողոքէ Թուրքիոյ պահանջումներուն դէմ. կը յայտարարէ թէ Յունաստան միշտ առաջնորդուած է դրացի կայսրութեան հետ սիրալիր յարաբերութիւններ ունենալու բաղձանքէն. կը յիշէ այն խանդավառութիւնը որով Թուրքիոյ մէջ յոյն տարրը ընդունեց նոր դրութեան հաստատուիլը։ Յունաստան, ապացուցանելու համար թէ իրեն վերագրուած նպատակներէն և ոչ մէկը ունի, տրամադիր է ամէն բան ընել՝ կացութիւնը խաղաղեցնելու համար։ Կրետէի խնդրոյն մէջ Յունաստան ուղղամտութիւն և անկեղծութիւն ցոյց տուաւ։ Մնաց որ Կրետէի խնդրոյն կարգադրութիւնը պաշտպանող տարրերէն կախում ունի, որով Յունաստան անոնց որոշմանը կը համակերպի այդ խնդրոյն կարգադրութեանը համար։ Յունաստան, բնաւ մասնակցութիւն չունենալով կղզեան խնդրոյն, միշտ ուղիղ և օրինաւոր ընթացքի մը պիտի հետեւի։ Հելլենական պատասխանը ի վերջոյ յոյս կը յայտնէ թէ իր այդ բացատրութիւնները պիտի անհետացընեն թիւրիմացութիւնները և պիտի օգնեն առաջ գալուն սիրալիր և ուղիղ յարաբերութեանց թուականի մը երկու երկիրներու միջեւ՝ իրենց ամենամեծ բարիքին համար։»

—Պերլինէն հետեւեալը կը հեռագրեն Բհօլնիշե Զայդունկի.—Կը հերքուի թանկ այն լուրը թէ գերման կառավարութիւնը համամիտ գտնուած չըլլայ Թուրքիոյ ընթացքին։ Գերմանիա չափաւորութեան խորհուրդներ միայն տուած է Կ. Պոլսոյ ու Աթէնքի մէջ՝ խաղաղութեան պահպանման օգտին համար։ Ուրիշ որ և է ձեռնարկ ըրած չէ։ Մանաւանդ սխալ է այն լուրը թէ Գերմանիա ու պաշտպան տէրութիւնները հաւաքական դիմում մը ըրած ըլլան։ Այդ տեսակ բան եղած չէ և Գերմանիա ալ մտադիր չէ ընելու։ Աւստրիա ու Գերմանիա միշտ պիտի ծառայեն խաղաղութեան դատին։

—Աթէնքի օսմ. դեսպան Նապի պէյ, երէկ, Բ. Դրան հաղորդեց Յունաստանի պատասխանը։ Նախարարաց Խորհուրդը, այսօր, նկատողութեան պիտի առնէ այդ պատասխանը և վերջնական որոշում մը պիտի տայ։

—Թահիսրոմոս զրոյց մը կը յիշէ թէ մեծ տէրութեանց նեւատորմիները, այսօրերս, Միջերկրականի և կամ աւելի ճիշդը Արշիպեղագոսի մէջ պիտի հաւաքուին։

—Իզմիրէն ու Տրապիզոնէն կը հեռագրեն յունական թերթերուն թէ այդ քաղաքներուն մէջ երէկ «պոյքոդաժ»ը սկսեր է հելլենական նաւերու և ապրանքներու դէմ։

—Յունաստան իր պատասխանին մէջ ըսած է նաեւ թէ հիմա Մակեդոնիոյ մէջ հելլէն սպաներ չկան. առանց ամենքն ալ կառավարութեան կողմէ ետ կոչուած են. օսմ. երկիրներու մէջ գտնուող իր հիւպատոսներուն հրահանգ տուած է որ իրենց իրաւասութեանց սահմաններէն դուրս չելլեն։ Նաեւ թէ պաշտպան տէրութեանց յանձնարարութեամբ ժամանակին Կրետէ զրկուած հելլէն սպաներուն անունները ջնջուած են բանակէն և Յունաստանի հետ որ և է առնչութիւն չունին։

ՏՍՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՊԱՐՔՈՍԻՆ ՀԱՏ.— Թան Կ. Պոլսէն շաբաթ օրուան թուականով սա հեռագիրը ստացած է իր թղթակցէն.— «Երէկ Եպարքոսին հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցայ՝ Կրետէի խնդրոյն վերջին երեւոյթներուն վրայ։ Հիւսէյին Հիլմի փաշա ըսաւ.— «Հինգշաբթի իրիկուն հելլէն կառավարութեան զեկոյց մը զրկեցինք՝ ըսելով թէ ի՞նչ կը սպասէինք իրմէ։ Զենք յիշատակեր հելլէն սպաները, որպէս զի զգուշանք տէրութիւնները վշտացնելէ, բայց կը պահանջենք Կրետէէն հեռացնել գործելու այն տեսակ եղանակներ որոնք Յունաստանի միջամտութեան հանգամանքը ունին։ Յայտարարութիւն մը կ'ուզենք թէ Յունաստան պիտի չմիջամտէ կղզիին գործերուն։ Եթէ Յունաստան անկեղծ է իր խաղաղասիրական հաւատքներուն մէջ, պարտաւոր է զայն ապացուցանել իրողութիւններով, այլապէս պիտի հարկադրուիմ ետ կոչել օսմ. դեսպանատան գործակատարը։ Դրօշին խնդիրը և Թուրքիոյ վեհապետական իրաւունքներուն դպչող ուրիշ խնդիրներ պէտք է անմիջապէս կարգադրել, բայց բուն իսկ կրետական խնդիրը կրնայ յետոյ կարգադրուիլ տէրութեանց հետ։ Տէրութիւնները կ'ուզեն ապահովել իրաց վիճակին պահպանութիւնը, բայց այդ իրաց վիճակը անընդունելի է, եթէ առաջ բերէ օտար միջամտութիւն մը՝ վնասող մեր իրաւունքներուն։ Կը յուսանք թէ տէրութեանց հետ բանակցութիւնները պիտի յանգին բարեբաստիկ արդիւնքի մը, բայց ապահով ենք որ Յունաստան տէրութիւններէն աւելի իր ձայնը լսելի պիտի ընէ Կրետացիներուն, մեծ ծառայութիւն մը մատուցանելով այս վերջիններուն։ Ըսինք թէ տէրութիւնները եթէ վար առնել չտան հելլէն դրօշը, պիտի պարտաւորուինք մենք ընելու այդ բանը։ Իսկապէս օսմ. կառավարութեան կացութիւնը անտանելի է ժողովրդեան անպաղթելի գրգռութեան առջեւ։ Երբ Մանասդիրի ժողովրդեան կը հրամայէի հանդարտ մնալ, հարկադրուեցայ ապահովցնել որ տէրութիւնները մօտերս նպաստաւոր լուծում մը պիտի տան։ Կը վախցուի որ, երբ Կրետէ Յունաստանի չկցուի, Կրետացիները մի՛ գուցէ ապըստամբին։ Այդ երկիւղը ի զուր է։ Կրետացիները իրար պիտի չսպաննեն։ Եթէ Իսլամները սպաննեն, այս վերջինները պատրաստ են մեռնելու, քան թէ տեսնել որ Կրետէ անջատուի կայսրութենէն։ Եթէ թող տան որ գործենք, երկու զօրաբաժին բաւական պիտի ըլլան Կրետացիներուն խելքը գլուխը բերելու. պիտի պահանջենք եւրոպացի զինուորականներ ունենալ մեր զօրքերուն մէջ, մեր արարքներուն վրայ հսկելու համար։»

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նոր նախարար Թալաթ պէյ երէկ մայրաքաղաքս հասաւ պայմանադրական կառավարումով և ուղղակի Բ. Դուռ երթալով Եպարքոսին հետ տեսակցեցաւ։ Յետոյ Եպարքոսն ու ներքին գործոց նախարարը պալատ գացին և Սուլթանին ներկայացան։ Թալաթ պէյ երէկուընէ իր պաշտօնին ձեռնարկեց, և այս առթիւ բազմաթիւ շնորհաւորութիւններ ընդունեց։ Թասվիրը էֆֆեար գովեստով կը խօսի Թալաթ պէյի մասին և կ'ըսէ թէ ժամանակին պէտքերուն յարմար անձնաւորութիւն մըն է որ ներքին գործոց նախարարութեան պաշտօնին կոչուած է, ինչպէս երմտական նախարար ճավիտ պէյ, իր պաշտօնին յարմար մարդն է։ Թալաթ պէյ երէկ պահ մը Երեսփ. Ժողովին ներկայ գտնուեցաւ և յետոյ Բ. Դուռ դարձաւ Ահմէտ Բիզա պէյի հետ։

ԳՈՐԾԱԳՈՒԼԻ կանոնագիրը, որ կառավարութեան կողմէ պատրաստուած և Երեսփ. Ժողովին կողմէ բարեփոխումով ընդունուած էր, կայս. Իրատէով վաւերացուեցաւ։

ԱԼԲԱՆԻԱՑԻՆԵՐԸ.— Գորֆուէն կը հեռագրեն թէ ալպանիացի քանի մը երեւելիներ այդ կղզին երթալով գաղտնապէս, համաձայներ են Աւլոնիայի և Արկիրօքասթրոյի ալպանիական քոմիտէին փախստական անդամներուն հետ։ Հոն գումարում մը ընելէ յետոյ, Նարոլի գացեր են միւեւնոյն նպատակով։ Գորֆու գտնուող քանի մը Ալպանիացիներ Եպիրոսի մէջ հելլենական բրօքականին դէմ խօսեր են։ (Լա Թիւրքի)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ նախորդ նախարար Նազըմ փաշա Պատերազմական Խորհուրդին մնայուն անդամ անուանուեցաւ։

ԵԿՄԷԿԻՆ լեռնոտ մասին կուսակալ կարգուած Իսմայիլ Եահեայի պատուիրակները, իրենց մէկնումին առթիւ, երէկ Սուլթանին ներկայացան։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Նաւային բարձրատիճան սպայ մը Իզմիր պիտի ղրկուի, հրամաններ տանելով նաւատորմի ծովակալին։ Կ. Պոլիս գտնուող քանի մը սպաներ ալ հրաման ստացած են երթալ միանալու նաւատորմին։

ԻԶՄԻՐԻ ԱՐՔԱՐԲՆԵՐԸ. — Պերլիներ Թակեպլաք կ'ըսէ թէ Բ. Դուռը անգլ. կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած է Իզմիրի արքանեակներուն ի գործ դրած մեքենայութիւններուն վրայ Արաբիոյ և Երուսաղէմի մէջ։

ՀԱՅԻՆ ԳԻՆԸ. — Հացագործները երէկ նորէն դիմում ըրին Քաղաքապետութեան, գանգատելով հացի գնոյն վրայ եղած զեղչին դէմ։ Ցանկնամոլով մը կազմուեցաւ, յայտնուած գանգատները նկատողութեան առնելու համար։

ԱՐՇԱՐԱՆՆԵՐԸ.— Այս իրիկուն ժամը 9ին հետեւեալ աքսորականները ճամբայ պիտի հանուին Հաճի Տավուտի շոգենաւով, իրենց աքսորավայրերը զրկուելու համար.— Նազիֆ Սուրուրի, Օսման Ֆէրիտ փաշա, Միւլէյման փաշա, դեր-գնդապետ Կալիպ պէյ, անանաբոյժ հաղարապետ Մահմուտ պէյ, պալատական քարտուղար Ահմէտ էֆ.. արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ պաշտօնեայ Աֆիֆան էֆ., Գումգարուի նախորդ մուխթար Շահին էֆ., հաղարապետ Սապրի էֆ. և հաղարապետ Բէֆիք պէյ՝ Միտիլի։ Հանր. կրթութեան պաշտօնատուներէն Ապտուլլահ Թահիր էֆ., Էրկիրիցի Նազմի էֆ., ոստիկանական քոմիսէր սագալը Շէմսի էֆ., ոստիկանական քոմիսէր Պեսրոս Սէզայի էֆ., դեր-հազարապետ Բէյնան էֆ., հրացանակիր Հասան էֆ., հեծելազօրքի դեր-հազարապետ Սալիհ էֆ., հարիւրապետ Նուրէտտին էֆ.՝ Բիրս։ Ապաիւլ-Բէրիմ Հատի էֆ., բարprfsur Ռիֆաթ էֆ., Հաճի Մուսթաֆա էֆ., Հասան Թահսին էֆ.՝ թղթատարական պաշտօնատունէն, Օսման էֆ.՝ նախկին թաղապետական քննիչ, Հիւսէյին էֆ.՝ Սթէնեայի իմամը, դեր-գնդապետ Ֆուատ էֆ., հազարապետ Հասան էֆ., գնդապետ Մուսլիմ էֆ., դեր-գնդապետ Ռիւսթէմ էֆ., հրացանակիր Միւրթէզա էֆ., հազարապետ Խալիլ էֆ., դեր-հազարապետ Նուրի էֆ., Հաճի Հագգը էֆ.՝ նախկին անդամ Քաղաքապետութեան՝ Հաղդոս։ Խարբերդցի Իսմայիլ՝ Պօտրում։ Պալատան դեր-տնօրէն Իզզէթ պէյ՝ Լէմնոս։ Խայրէթ էֆ.՝ Սառնա։

ՄԱՆԵՊՈՆԻՈՑ պուլկար կուսակցութիւնները մեծ ջանքեր կ'ընեն իրարու հետ հաշտուելու համար։ Սանտանսքիի կուսակիցները օգոստոս 2ին համաժողով մը պիտի գումարեն Սելանիկի մէջ և համաձայնութեան ծրագիրը պիտի պատրաստեն։ Օգոստոս 20ին ուրիշ համաժողով մը պիտի գումարուի, ուր նկատի պիտի առնուին իսլամ գաղթականներու խնդիրը, եկեղեցական և դպրոցական խնդիրը, ու քրիստոնեաներու կառավարական պաշտօնեայ ըլլալու խնդիրը։

ՕՐՍՈՐԴՆԵՐՈՒՆ.— Բերայի ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ որսորդները ո՛չ թէ քաղաքին մէջ այլ քաղաքէն լսուելիք տեղերն ալ զէնք պէտք չէ արձակեն։ Թէ՛ Կ. Պոլսոյ, թէ՛ Բերայի ու շրջականերու որսորդութեան վայրերուն մէջ և թէ երկու Զէքմէճէներու կողմերը որսորդութիւն ընողները պէտք է քաղաքէն կամ գիւղէն զէնքի ձայն չլսուելիք հեռու տեղեր զէնք արձակեն։ Անսաստողները օրէնքին տրամադրութեանը պիտի ենթարկուին և զէնքերը պիտի գրաւուին։

ԱՆՑԵԱԼ. շաբաթ օրը Ղալաթիոյ կայանին առջեւէն սրընթաց անցնող կառքի մը, որուն մէջ կին մը կար, հինգ հատ ոսկի մատանի, ջուրակի ձեւով երկու պարզ ասեղ և երկու տուփերու մէջ դրուած ժապաւէններ, սանտրեր Լայլն պարունակող փոքր կողով մը ինկած է։ Տէրը պէտք է դիմէ Բերայի ոստիկանութեան ժողովին։

ՕՍՄ. ՊԱՆԴԱՑԻՆ Ղալաթիոյ, Բերայի ու Պոլսոյ ճիւղերը գոց պիտի ըլլան օգստ. 3/16ի երկուշաբթի օրը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԸ

Ժամանակ մը, 39 միլիոն բնակչութիւն ունեցող Ֆրանսան երկու բանակի բաժնուած էր. Տրեֆիւսեան և Հակատրեֆիւսեան։

Նմանապէս, Թուրքիոյ քանի մը միլիոն հայութիւնը հիմակ բաժնուած է երկու բանակի. Ղեւոնդեան և Հակադեւոնդեան։

Սա վայրկենիս, ինքզինքը յարգող ոեւէ Հայ, ուզէ չուզէ, ստիպուած է ըլլալ Ղեւոնդեան կամ Հակադեւոնդեան։ Բոլոր Թուրքիոյ հայութիւնը, —հակառակ արտասովոր թշուառութեան և ծանրածանր հարուածներու ենթարկուած ըլլալուն, — Երուսաղէմի խնդրով յափշտակուած, խելայեղուած, գինովցած է։ Գործը այն աստիճաններուն է հասած որ Երուսաղէմի խնդրով կամ Ղեւոնդով չզբաղող Հայը անտարբեր Հայ մըն է, ազգասէր չէ, զգայուն չէ, նոյն իսկ դաւաճան է։

Ազգային բոլոր խնդիրները, որոնք ծագումով և բնութեամբ անհնարօրէն հեռու են ոեւէ յարաբերութիւն ունենալէ Երուսաղէմի խնդրին հետ, այս վայրկենիս ամէնքն ալ, մութին մէջէն, չեռ գիտեր ի՞նչպէս, անծանօթ թելերով, գացած կապուած են Երուսաղէմի խնդրին հետ։ Իրերը, ինչպէս մարդերը, Ղեւոնդեան են կամ Հակադեւոնդեան։ Օրինակի համար՝ գրիչ կայ որ Ղեւոնդեան է, գրիչ կայ որ Հակադեւոնդեան։ Ազգային Խորհրդարանին ինչպէս Պատրիարքարանին բոլոր առարկաները մեծ մասամբ Հակադեւոնդեան են, տիրող մթնոլորտին համակերպելու համար։ Ղեւոնդեան մը չի նստիր աթոռի մը վրայ, որ հակադեւոնդեան է։ Այս վայրկենիս, կարելի չէ ջերմեռանդ Ղեւոնդեան մը Երուսաղէմատունէն ներս մտցունել, քանի որ միջավայրը հակադեւոնդեան է։ Եղնիկ վրդ. Պապաեանին նստած տունը ձի՛ տաս չ'առներ հակադեւոնդեան մը, քանի որ ամէնէն մեծ Ղեւոնդեանը, չարիքին բուն հեղինակը, Ղեւոնդ վրդ. Մաքսուտեանը հոն կը բնակի։

ԼՈՒՍ ՕՐՈՒՑ

ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԵՎ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ

Լոնդոնի Times թերթին Սանկտ Պետերբուրգի թղթակցին հետեւեալ հեռագրերը կ՚ուղարկեն։

Ռուսաստանի Դուման ընդունեցաւ Ֆինլանդիոյ Սենատին հետեւեալ հեռագիրը։

«Ֆինլանդիոյ Սենատը ամենայն հարգանքով ներկայացնելով Ձեր Մեծութեան՝ Ֆինլանդիոյ Սահմանադրութեան մասին ունեցած մեր տեսակետները, կը խնդրենք, որ Ձեր Մեծութիւնը ներեցէք մեզի, եթէ մենք մեր ամենայն հաւատարմութեամբ մեր Հայրենիքի հանդէպ, ստիպուած ենք մեր ամենայն հարգանքով ներկայացնել Ձեր Մեծութեան՝ Ֆինլանդիոյ Սահմանադրութեան մասին ունեցած մեր տեսակետները։ Ֆինլանդիոյ Սենատը կը հաւատայ, որ Ձեր Մեծութիւնը ներեցէք մեզի, եթէ մենք մեր ամենայն հարգանքով ներկայացնենք

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐՏԻԶԱՆ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Գշ. սեպտ. 7 (Ն. Տ.)։ Թուրքերէնի և ֆրանսերէնի դասընթացքը աւելի զօրացնելու համար՝ ուսուցչական մարմինին վրայ աւելցուցած են Ս. էֆ. Սրենց և Զիա պէյ։

Դիշերօթիկներուն տարեթոշակն է 16 օսմ. ոսկի, կէսը մուտքի ատեն և կէսը Ծնունդին վճարելի։ Իւրաքանչիւր աշակերտ գանձապետին յանձնելու է 1 օսմ. ոսկի՝ գիրքի և ուրիշ դպրոցական պէտքերու համար. աւելցածը իրեն կը վերադարձուի տարիին վերջը։ Ծնունդի կամ Զատկի արձակուրդին վարժարան մնացող աշակերտները 3 մէճիտ պիտի վճարեն։

Նամակատան միջոցաւ դրամ կամ ծրար պէտք է ղրկել Իզմիտ, Կարապետ աղա Պօղոսեանի հասցէին։

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Ս. Ռ. Բիթի, կամ վարժարանիս գործակատար Գրիգոր էֆ. Շանպաղեանի Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս, ժամ 3½էն 5½ (Ը. Ե.) կամ Տնօրէնութեան՝ Պարտիզակ։

Բարձր. վարժարանի յարակից Ցավրի կրթարանին տարեթոշակն է 12 ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարուի Սեպտ.ին, իսկ միւս կէսը Ծնունդին։ 12 ոսկիէն պակաս վճարող աշակերտներ առանձին գործերով պարապելով պէտք է լեցնեն սահմանուած 12 ոսկիի թոշակը։ Մուտքի ատեն իւրաքանչիւր աշակերտ մանր ծախքերու համար պարտի վճարել 20 ղրուշ։ Աշակերտները միասին պէտք է բերեն անկողին, սաւան, փիւշիմայ ևն.։

14—6

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒՆ
ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ
Որ զգեստեղէնի համար Արեւելքի ամէնէն մեծ վաճառատունն է։

ՎԷՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ցկարակազմներու համար։

50—12

Gie RUSSIE

Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Օգոստոս

Դշ. 29/11 Իսէպոլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրաու, Կիրասօն, Տրապիզոն, Ռիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 29/11 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 30/12 Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 30/12 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 31/13 Սէվաստօբոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 1/14 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 1/14 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հոդոս, Մերսին, Խաքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բուսահա և Աղեքս. ժամը 4ին։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 ՖՐ.
ՎՃՌՈՂ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՆԵՐ
Գլխաւոր, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանաստիր, Սկիւպ եւ Իզմիր։
ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ

ՊԱԼՔԱՆ
Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Գրամագլուխ եւ պահեստ ֆր. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի դիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։

Ընդհանուր գործակալ Թուրիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ
Պալիս, Անգանիաս խան

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԷՔ
Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Ալպանս	1069	Տիտս	4311	Հիտալկօ	1531	Մարսէլլս	3709	Սարֆօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքատս	3557	Տիբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիս	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցէքս	1203
Պաանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլս	3419	Թասոս	1323
Պորոտինս	1264	Էպքս	3464	Իտանս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսոն	1546
Պրիֆալս	4481	Էլասքատս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Դէյրս	1371	Էցատքս	1841	Ֆլէսս	1053	Խնթացիս	4036	Թուլէտս	1470
Դալիբաս	1837	Ֆիտս	954	Քոլբինս	2307	Օրլանտս	1535	Ուրպինս	242
Գարէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոմլս	1700	Բալէրմս	1637	Վասքս	1914
Գաղս	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէքանթս	2272	Ռիալճս	3329	Վքլիթուն	2391
Մոսէթս	1831	Կալիլէս	3060	Լիվորնս	1643	Ռինալտս	1553	Եէատս	1350
Գոլոբատս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Ռոլլս	1613	Զէցս	1200
Գոնկս	2905	Կօզս	1011	Մալմս	724	Ռօճէս	1789	Թորս	
Գորտս	895	Կրսանս	1695	Մարէնկս	1273	Ռոզացիս	136	Մայոն	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.
«Մօրօքքս» շոգենաւը, նաւապետ Լարէն։
«Միքատս» շոգենաւը, նաւապետ Թորր։

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասուին.
«Թորս» շոգենաւը, նաւապետ Ճէքքսն, օգոստոս 12ին։
«Օթէլլս» շոգենաւը, նաւապետ Վիպոդէր, սեպտ. 1ին։

Գիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԵՐԻՋՕՏ
Թիւ 22—24, Փիւշիւք Միւսէթ խան, Ղալաթիա։ 10

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

ժամանակացոյց կառախ.երու երթ.եանց 1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) թվ. օրէն սկսեալ
ԳՈՆԻԱ—ԷՐԷՔԼԻ — ՊՈՒՐԿՈՒՐԼՈՒ ԳԻՍ

ԵՐԹ Կոխմբ. 622
Ապր. եւ Ճմբ.

Կայարան		Ուռուս
Գոնիա	մկն.	11 —
Գաչին խան		11 31
Զումրա		12 15
Արբդ էօրէն		12 43
Մանտասուն		1 12
Գարաման	ժմն.	1 43
	մկն.	1 58
Սիտրօվա		2 41
Այրանճը-Տէրպէնտ		3 14
Ալաճա		3 50
Էրէյլի	ժմն.	4 15
	մկն.	4 45
Պուլկուրլու	իրիկուն ժմն.	5 —

ԴԱՐՁ Կոխմբ. 621
Ապր. եւ Ճմբ.

Կայարան		Իրիկուն
Պուլկուրլու	մկն.	5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 38
	մկն.	7 20
Ալաճա		7 47
Այրանճը-Տէրպէնտ		8 33
Սիտրօվա		9 11
Գարաման	ժմն.	9 37
	մկն.	9 25
Մանտասուն		10 25
Արբդ էօրէն		10 24
Զումրա		11 30
Գաչին խան		12 06
Գոնիա	իրիկուն ժմն.	12 35

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ցկարակազմներու համար։

50—12

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Հանր. Պարտէզի Վարչութիւնը նուագուրդի կը դնէ 20,000 քիլօ ալքոլի այլարուն (տէնաթիւրան բուր ալքոլ) «Թիբ Ռէժի Ֆրանսէզ» տեսակէն, 75 մաս մէթիլէնէ ու 25 մաս ասէթօնէ բաղկացած, երկու անգամէն առանց ծախքի յանձնելի Ղալաթիոյ քարափը, 10,000 քիլօն յանձնելի 1909 սեպտ. 1/14ին, և 10,000 քիլօն՝ 1910 մարտ 1/14ին։ Առաջարկները կնքուած պահարանով և ոսկեզրամի հաշուով, մինչեւ 1909 օգոստոս 1/14 պիտի ընդունուին, երբ պիտի կատարուի նուագուրդը։ Անոնք որ կ'ուզեն նուագուրդին մասնակցիլ պարտին, իրը երաշխաւորութիւն, վարչութեան կեդր. մտուկին յանձնել իրենց հայթայթելիք ապրանքին %ին 10 արժէքով գումար մը։ Յանձնուելիք ապրանքը նախապէս քիմիական վերլուծումի պիտի ենթարկուի։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Կ. Պոլիս 18/31 օգոստ. 1909

* * *

Ազդ.—Թողեալ Հասոյթներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Գիւլիւք-Զէքմէճէի լճին ձկնորսութեան տուրքին վարձակալութիւնը, որ յառաջիկայ օգոստոսի վերջերը կ'աւարտի, երեք տարուան համար աճուրդի դրուած է։ Անոնք որ կ'ուզեն Կ. Պոլսոյ մէջ սոյն աճուրդին մասնակցիլ և վարձակալութեան պայմաններուն տեղեկանալ, կրնան Կ. Պոլսոյ Հանր. Պարտէզի տեսչութեան կամ Մաքրգիւղի իր գործակալութեան դիմել։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
4/17 Յուլիս 1909

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷԼԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԻՆԵՐ

Օգս. 10ին, Իօնի, Սեւ Ծովէն
Օգս. 17ին, Իմիրդի, Մարսիլիայէն
Օգս. 24ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Օգս. 31ին, Ժօնի, Մարսիլիայէն
Սեպտ. 7ին, Իմիրդի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Օգս. 11ին, Իօնի, Մարսիլիա
Օգս. 18ին, Իմիրդի, Պաթում, Տրապիզոն, Սամսոն
Օգս. 52ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա։
Սեպտ. 1ին, Իօնի Սեւ Ծով
Սեպտ. 8ին, Իմիրդի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիբի համարով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թաքսիմէ, քարափին վրայ։

15 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (4)

ԺԱՆ ՏԸ ԼԱ ՇԻՐ

ՋՈՒՐԻՆ ՄԷՋ ԱՊՐՈՂ ՄԱՐԴԸ

ԱՐԿԱԾԱԽԴՐԱԿԱՆ ԵՒ ՍԻՐԱՅԻՆ ՎԷՊ

Ա. Ռ. Ս. ԶԻՆ ՄԱՍ
ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԿՂԶԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Ա.
Զարհուրա՛նք

«Ինագիրը հարիւր տող կը պարունակէ, որով կայսեր հրամայուած է պատրաստ գտնուիլ. 1. Խորհրդարանը լուծելու։ 2. Իր նախարարները ու վարչապետը ճամբելու, և անոնց պաշտօնները յանձնելու այն մարդոց, որոնք յետոյ պիտի նշանակուին։ 3. Բոլոր ատաքանաւորներուն, ծովային, գաղթային, եւրոպական, կրթական, կրօնական, առեւտրական և այլն նախարարութեանց ստորադաս պաշտօնեաներուն նախապէս զեկուցանել թէ պէտք է անսան նոր նախարարներուն կողմէ տրուած հրամաններուն. հակառակ պարագային՝ մահու պատժին պիտի ենթարկուին։ 4. Վերջապէս Բրուսիոյ թագաւորը և Գերմանիոյ կայսրը պէտք է հանդիսաւոր երդում ընէ թէ պիտի գործադրէ այն հրամանները, որոնք իրեն պիտի հաղորդուին վաւերագիրը յանձնող մարդուն կողմէ։

«Բոլոր այս բաները, կը յարէր այդ գրուածքը, պիտի գործադրուին, երբ Անծանօթը երկրորդ անգամ կայսեր ներկայանայ մէկ տարի չանցած։

«Բայց, փեսր. 1ին, Գերմանիոյ կայսրը Խորհրդարանին մէջ պէտք է յայտարարէ թէ Տիրոջ կը սպասէ հլութեամբ և անոր պիտի հնազանդի։

«Եթէ այդ երդումը չկատարուի, Գերմանիոյ կայսրութիւնը վեց ամիսէն պիտի փճանայ։»

Սէնթ-Բլէր երբ վերջացուց իր ընթերցումը, երկու սպաները սկսան խնդալ քրքջալիր։ Երկար տեւեց այդ ծիծաղը։ Վերջապէս Սիզբրա, առաջին անգամ հանդարտելով, ըսաւ.

—Ապահովաբար վերջացած չէ այս պատմութիւնը...։ Շարունակելի է...։ Ուրեմն շարունակենք։

Ու սկսան լրագիրները բանալ։ Արդարեւ, շարունակութիւնը կար։ Բայց խելայեղիչ զարմանք ու ծիծաղ մը ունեցան։ Յուն. 2էն մինչեւ յուն. 31ի իւրաքանչիւր թերթին մէջ խօսուած էր այդ պակուցիչ պատմութեան վրայ։

Ահա թէ ի՛նչ անցած դարձած էր քսանչիրսը օրուան մէջ։ Յուն. 4ին, անծանօթը մուտ գտած էր Զարին քով, չի գիտցուիր ի՛նչպէս։ Միեւնոյն լեզուն գործածելով Ռուսիոյ կայսեր առջեւ, համիմաստ վաւերագիր մըն ալ անոր յանձնած էր, երկու երկիրներու կառավարական գրութեան մասին բառերու տարբերութեամբ։

Յուն. 6ին և 7ին, Շուէտի և Նորվեկիոյ թագաւորներն ալ միեւնոյն խորհրդաւոր այցելութիւնը կ'ընդունէին ու միեւնոյն վաւերագիրը կը ստանային։

Յուն. 18ին, Ֆրանսայի նախարարապետը, Խորհրդարանէն դուրս ելած ատեն, համբաւաւոր վաւերագիրը կ'ընդունէր մարդու մը ձեռքէն, որ իսկոյն անհետացաւ։

Այնուհետեւ ա՛լ չտեսնուեցաւ Անծանօթը, որովհետեւ արքունիքներու մէջ հակողութիւն կը կատարուէր։ Ապահովաբար պիտի ձերբակալուէր ան, եթէ երեւան եկէր։

Բայց Լոնտոնի Թայմզ լրագիրը վաւերագիր մը ստացաւ, Անգլիոյ թագաւորին ձօնուած։ Թայմզ ամբողջովին հրատարակեց այդ գրութիւնը։

Յաջորդ օրը, Մատրիտի էլ Տիարիօ Թերթը և Լիզպոնայի Լա Բազ լրագիրը իրենց նամակներուն մէջ կը գտնէին այդ գրութիւնը ու կը հրատարակէին առասպելական դարձած այդ վերջնագիրը։

Յետոյ, յաջորդաբար, քաղաքակիրթ աշխարհին բոլոր լրագիրները, Իտալիան, Աւստրիայէն սկսեալ մինչեւ Ամերիկա, Պարսկաստան ու Ճաբոն թէ՛ նամակով և թէ հեռագրով ստացան այդ տարօրինակ պահանջումները։

Այսպէս, յուն. 27ի իրիկունը, բոլոր վեհապետներուն, բոլոր կառավարութեանց ազդարարուած էր որ եթէ երբեք փեսր. 1ին անոնք հանդիսաւորապէս չյայտարարէին իրենց բացարձակ հնազանդութիւնը Անծանօթին, Տիրոջ, ամէնէն սոսկալի աղէտները, կործանում և բնաջնջում, հրաւիրած պիտի ըլլային իրենց վրայ։

Ընդհակառակը, եթէ հնազանդէին, Անծանօթը կը խոստանար. 1. Ութը օրուան մէջ, ոսկեդրամով վճարել ժողովրդին հանդէպ պետութեանց ըրած բոլոր պարտքերը։ 2. Բոլոր ժողովուրդը տուրքէ զերծ կացուցանել ամբողջ մէկ տարի, ուրիշ նուազ ծանր ու անիրաւ տուրքեր հաստատելու համար։ 3. Ջնջել մնայուն բանակները։

(Շարունակելի)

Աշխատեր ԳԱՐԻՊԵԹԻ ՊՕՅԱՃԵԱՆ